

УДК 811.163.6'282.2(477.8):398

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-408-415](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-408-415)

Грицевич Юрій Васильович кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та лінгводидактики факультету філології та журналістики, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, <https://orcid.org/0000-0002-2716-3235>.

ДІАЛЕКТНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛІЗМУ ГОВІРОК ХОЛМЩИНИ В ЗАПИСАХ ОСКАРА КОЛЬБЕРГА: МОВНО-ІСТОРИЧНИЙ КОМЕНТАР

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу фонетичних особливостей українських говірок Холмщини, зафіксованих в унікальному масиві народнопоетичних текстів, які зібрав видатний польський етнограф ХІХ століття Оскар Кольберг (1814–1890). Представлено результати історико-діалектологічного лінгвістичного аналізу фонетичних особливостей українських говірок Холмщини. Дослідження спрямоване на систематизацію вокалізму холмських говірок. Оскільки записи виконані латинською графікою, це вимагало від автора статті ретельного зіставлення графічних знаків із фактичною фонетичною реалізацією, що є важливим для подальшої коректної лінгвістичної інтерпретації. Аналіз вокалізму засвідчив архаїчний та перехідний характер говірок, що поєднує риси різних діалектних груп. Засвідчено співіснування монофтонгів і лабіалізованих рефлексів як відповідників етимологічного *o, зокрема рідкісного для української мови [ü] переднього ряду (*rüdnaja, soküł*). Виявлено активний перезвук [’a] > [’e] (*diwczîéta, czîésto*), характерний для південно-західного наріччя, та його подальше звуження до [’i] (*djik, hridku*), що відображає ключові ізоглоси регіону. Фольклорні записи, датовані ХІХ століттям, слугують унікальним знімком мовної ситуації в регіоні на час їх фіксації. Вони дозволяють реконструювати фонетичну систему говірок крайньої західної периферії українського мовного масиву, уточнити ареальні межі поширення ключових фонетичних явищ, важливих для історичної діалектології української мови. Аналіз мови фольклору (пісень, казок, прислів’їв) дозволяє вивчати не лише фонетику, а й взаємозв’язок мови, культури та світогляду мешканців Холмщини. Установлено, що вокалізм холмських говірок у записах Кольберга характеризується значною архаїчністю й варіативністю, спричиненою як внутрішніми діалектними процесами, так і впливом мовного пограниччя.

Ключові слова: фонетика, вокалізм, дифтонг, закритий склад, наголос, рефлекс давнього голосного, Оскар Кольберг, фольклорний текст, мова фольклору, Холмщина, діалект.

Hrytsevykh Yurii Vasylovych PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Linguodidactics, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, <https://orcid.org/0000-0002-2716-3235>.

DIALECTAL FEATURES OF VOCALISM IN THE CHELM REGION DIALECTS IN OSKAR KOLBERG'S RECORDINGS: A LINGUO-HISTORICAL COMMENTARY

Abstract. The article is devoted to the comprehensive analysis of the phonetic features of Ukrainian dialects of the Chelm Region, recorded in a unique array of folk poetic texts collected by the prominent Polish ethnographer Oskar Kolberg (1814-1890) in the 19th century. The results of a historical-dialectological analysis of the phonetic features of the Ukrainian dialects of the Chelm Region are presented. The study aims to systematize the vocalism of the Chelm dialects. Since the recordings were made using the Latin alphabet, this required a careful comparison of the graphic signs with the actual phonetic realization, which is crucial for correct linguistic interpretation. The analysis of the vocalism revealed the archaic and transitional nature of the dialects, combining features of various dialect groups. The coexistence of monophthongs and labialized reflexes corresponding to the ancient *o is attested, particularly the rare for the Ukrainian language front-row [ü] (e.g., *rüdnaja*, *sokül*). An active sound change of [ʼa] > [ʼe] (*diwczéta*, *czéstó*), characteristic of the Southwestern dialect group, and its further narrowing to [ʼi] (*djik*, *hridku*), which reflects key isoglosses of the region, was discovered.

Folklore recordings, dated to the 19th century, serve as a unique snapshot of the linguistic situation in the region at the time of their fixation. They allow for the reconstruction of the phonetic system of the dialects of the far western periphery of the Ukrainian language massif, and for the refinement of the areal boundaries of the spread of key phonetic phenomena important for the historical dialectology of the Ukrainian language. The analysis of the language of folklore (songs, tales, proverbs) allows for the study of not only phonetics but also the interrelation of language, culture, and worldview of the inhabitants of the Chelm Region. It is established that the vocalism of the Chelm dialects in Kolberg's recordings is characterized by significant archaism and variability, caused both by internal dialectal processes and the influence of the linguistic borderland.

Keywords: phonetics, vocalism, diphthong, closed syllable, stress, reflex of an ancient vowel, Oskar Kolberg, folklore text, language of folklore, Chelm Region, dialect.

Постановка проблеми. «Масив народнопоетичних текстів актуалізує мовну творчість у всіх її механізмах: логіко-пізнавальному, чуттєво-зображальному, власне лінгвістичному, а в останньому, зокрема, через звукові, лексико-семантичні, словотвірні, граматичні, ритміко-інтонаційні засоби», – слушно вказує відома дослідниця мови українського фольклору, авторка фундаментального дослідження «Фольклор і літературна мова» (1987) С. Я. Єрмоленко [1, с. 9]. У цьому контексті особливої ваги набуває аналіз записів фольклору, зроблених визначними етнографами, які фіксували живе усне мовлення певної території. Дослідження діалектних особливостей говірок, що відображені у фольклорних текстах із Холмщини, зібраних Оскаром Кольбергом, є важливим для глибокого розуміння історичної діалектології української мови, оскільки цей регіон розташований на західній околиці українського мовного масиву й характеризується унікальним комплексом фонетичних явищ, які є результатом як тривалих міжмовних контактів, так і автономного розвитку. Аналіз цих записів дає змогу не лише реконструювати особливості функціонування мовних одиниць у фольклорі, а й уточнити ареальні межі поширення окремих фонетичних явищ, що має значення для створення комплексної діалектологічної карти України та її історичних говірок. Крім того, фонетичні особливості мови фольклору в записах О. Кольберга можуть слугувати додатковим джерелом для вивчення взаємодії українських говірок Холмщини з польською мовою, а також для виявлення архаїчних рис.

Мета статті – проаналізувати й систематизувати ключові фонетичні діалектні особливості вокалізму говірок Холмщини на основі аналізу народнопоетичних текстів Холмщини, зафіксованих Оскаром Кольбергом.

Виклад основного матеріалу. Уснопоетичні народні тексти відзначаються специфічними діалектними рисами на всіх мовних рівнях. Розглянемо найважливіші звукові явища, відображені в записах О. Кольберга на рівні вокалізму.

У фольклорних текстах із Холмщини відповідно до етимологічного *o в наголошених новозакритих складах спорадично маніфестовано монофтонги [o]: *won* [4, с. 20, с. 85], *rodneńkych* [4, с. 23], *potom* [4, с. 97], *pokorneńko* [3, с. 349], *sokoł* [3, с. 342]; [y] (графічно – [u]): *do zurki, rudny* [3, с. 342], пор.: «*Ne je mi to dwa lebedi bileńkych, ino mi je dwa braty rodneńkych*» [4, с. 23], «*Pod nim konyk hraje, jak sokoł litaje*» [3, с. 342], «*Poletyt' won, jach jasnyj perun po dachu*» [4, с. 85].

У наголошеній позиції зрідка засвідчено дифтонги, які графічно передано через сполучення літер *ió, iu*: *wión* [4, с. 33, с. 82, с. 218], *miój* [4, с. 33, с. 43], *zkiul* [4, с. 215], *na riók* [4, с. 218], пор.: «*Na tychomu dunajowy szczuka-ryba chwyłu honyt, nahniwaw sia **miój** myleńkij, taj do mene ne howoryt*» [4, с. 33], «*Joho bat'ko chodyw pod myszkom a **wión** pód parasolom*» [4, с. 82].

Значно частіше [o] на місці *o представлено в ненаголошених закритих складах: *pod jaworom* [4, с. 33], *odradońka* [4, с. 33], *poznała* [4, с. 40], *oddalaś* [4, с. 40], *pod boky* [4, с. 48], *podkusyła, poszła* [4, с. 66], *podkusyw, od poroha* [4, с. 72], *podrastaty* [4, с. 73], *od sebe* [4, с. 84], *odskakuje* [4, с. 85], *na starost'* [4, с. 85], *odrızaw* [4, с. 117], *odpłatyw* [4, с. 118], *oddaty, odpekaje* [4, с. 137], пор.: «*Welykaja chwałybońka żywotynu nadsiaduje, choroszaja diwczynońka – żalu **odradońka***» [4, с. 33], «***Odskakuje** jach ossowoje klynce od sosnyu*» [4, с. 85].

Закономірне збереження *o у відкритих складах: *nado mnoju* [4, с. 86], *mnoho* [3, с. 247], *jahodońko* [3, с. 250], *okoneczko* [3, с. 246], пор.: «*Odsuńte **okoneczko** nech wnijde solneczko, szcób my pobaczyły, po szczo'm pryjechały?*» [3, с. 246].

У частині говірок простежено рефлексацию в закритих складах наголошеного *o як [ó]: *dwór* [4, с. 34, с. 57], *ne kón* [4, с. 103], *Trójcia* [3, с. 256], *w wyszniowóm* [4, с. 42], пор.: «*Kozak **na dwór** jide, **na dwór** wjiżdżaje, joho rodyna wseńka jho wytaje*» [4, с. 34], «***Trójcia** po cerkwy chodyt' Spasa za ruczku wodyt', Spas sia jój pytaje: chto w toj korowaj dbaje*» [3, с. 256].

У деяких текстах відповідно до етимологічного *o в наголошеному новозакритому складі зафіксовано звук [ü] переднього ряду: *na stił* [3, с. 307, с. 320], *rüdnaja* [3, с. 308], *sokił* [3, с. 313], *hörszyj, na bök* [4, с. 97], *rüd* [3, с. 330], *wün* [3, с. 332], пор.: «*Oj z tamtoj storony Dunaju, klycze Marysia zawoju: Daj mi bateńku zawój mój! kładu winoczok **na stił** twój!*» [3, с. 320], «*Nasz družba lakowaty litaje kole chaty; zaletyv do swynyci, **wün** dumav szo do świtlicy*» [3, с. 332]. Такий же рефлекс в результаті аналогії можливий у відкритому складі: *rüdynońce* [3, с. 349], *rüdynu* [3, с. 330], пор.: «*Kłaniaj sia Marysiu – kłaniaj sia moloda, nysko, pokorneńko, – żeb buło horoszeńko, ojcu i matiuńce, – bratowój i sestruńce i wsiuji **rüdynońce***» [3, с. 332].

Спорадично в закритих складах представлено розвиток давнього *o в [и] (графічно – [y]), зокрема як у наголошеній позиції: *rydnyj* [3, с. 245], *postyj* [3, с. 246], *twyj* [3, с. 309], так і в позиції без наголосу: *na prybytyj dorozi* [4, с. 30], пор.: «*Wże do tebe **twyj** bateńko ne wstane, wże do twojich ukłonów ne stane*» [3, с. 309], «*I pała rosa na koniec prosa **na prybytyj** dorozi. Komu daty ta na dobranoc? ta diwczyni nebozi*» [4, с. 30].

Рефлексация в закритих складах давнього *e так само залежить від наголосу. У закритих складах відповідно до наголошеного *e можливі ті ж

лабіалізовані рефлексі, що й на місці *o, зокрема монофтонги [o] / [’ó], [ó]: *utiók* [4, с. 57–58], *prytiók*, *utiók* [4, с. 85], *wpiók* [4, с. 117], *pryniós* [4, с. 117], *żónka* [4, с. 50]; [’u]: *prywiuz* [3, с. 290], пор.: «*Pojszow bidnyj czołowik u pole horaty, żónka joho mołodaja do korczmy hulaty*» [4, с. 50], «*Utiók że ja komoru, ony slidom za mnoju. Utiók że ja u stodolu, żytniom snopom nakryw sia*» [4, с. 57–58].

У ненаголошених закритих складах етимологічний *e часом збережений: *kameń béleńkyj* [4, с. 33], *kameń u wodu* [4, с. 56], або ж унаслідок підвищення і звуження артикуляції представлений варіантом [и] (графічно – [y]): *kamyń kotyła* [4, с. 46], пор.: «*A tam pod jaworom leżyt kameń béleńkyj, a na tomu kaméniowy stoit kozak mołodéńkyj*» [4, с. 33], «*Na joho slidoczky tiażkyj kamyń kotyła, jomu za sziepońku szandyczku nasadyła*» [4, с. 46]. Спорадично в закритих складах у цій позиції представлено лабіалізовані монофтонги [y] / [’y] (графічно – [u] / [’u]) або [’o]: *weczur* [3, с. 338, с. 343], *do matiunki* [3, с. 353], *matiunko* [3, с. 348], *matiońka* [4, с. 59], пор.: «*Samy sidut do weczerońki, a tebe po wodu wyszlut, – sońce nyzeńko, – weczur blizeńko, ne wernesz sia zareńko*» [3, с. 343].

На місці наголошеного *ě виявлено монофтонги [и] (графічно – [y]) *ryczeńko* [4, с. 20], *od smychu* [4, с. 133], *chlyb* [4, с. 66], *z ryczky* [4, с. 73], *mysyt’* [3, с. 256]; [e] [графічно – [é] / [e] / [ie]]: *béleńkyj* [4, с. 33], *chrien* [4, с. 87], *objéły* [4, с. 72], *Diawa Maty* [3, с. 269], *zhoréła* [4, с. 39], *namiestniczku* [3, с. 272], *ne hnewajsia* [3, с. 276], пор.: «*Hoja, hoja, hoja! ide bydło z polia. Napyła sia z ryczky, pójdem na poryczky*» [4, с. 73], «*Bracisku, namiestniczku, sed’ sobie w kresliczku, umiej sia tarhowaty, jak sestru prodawaty*» [3, с. 272]. Голосні [’a], [’o] на місці наголошеного *ě, очевидно, зумовлені польським впливом: *całuje* [4, с. 34], *sodeleńko* [4, с. 61], пор.: «*A bratyszok po sadońku chodyt’, sodeleńko na ruczeńce nosyt’*» [4, с. 61].

У ненаголошеній позиції на місці *ě в основному вживано [и] (графічно – [y]): *do wyńca* [4, с. 14], *zacytajut’* [4, с. 21], *ne swytało* [4, с. 39], *byda* [4, с. 40, с. 64], *zasp’ywała* [4, с. 50], *swyczky* [4, с. 56], *synożatku* [4, с. 65], *pod myshkom* [4, с. 82], *w soroczcy, złodyj* [4, с. 87], *dydulu* [4, с. 96], *po ryci* [3, с. 249], *swytaje* [3, с. 276], *wyderce* [3, с. 364], пор.: «*Na mchu, ja na mchu, jahody zbérala, tychuju, choroszu piśniu zasp’ywała*» [4, с. 50], «*Z jedynaka – abo złodyj, – abo hulaka, – abo sobaka*» [4, с. 87], «*Płyne czołonoczok po ryci płacze bateńko po doczci*» [3, с. 249].

Інші нечасті рефлексі ненаголошеного *ě, мабуть, зумовлені аналогією до наголошених складів; відзначено [é] / [e], [ie]: *do pasiéki* [4, с. 87], *po mordiacé* [3, с. 256], *mészczanyn* [4, с. 71], *létaty* [4, с. 60], *podjediat’* [3, с. 246], *po bołoté* [4, с. 66], пор.: «*Zahladały swaty, oknami do chaty czy tłusta kapusta? czy welyki horszczyk [garnek] kaszy, czy podjediat’ swaty naszymy?*» [3, с. 246].

Етимологічний *у переважно представлено загальноукраїнським рефлексом [и] (графічно – [y]), за винятком давніх звукосполук *гу, *ку, *ху, в яких засвідчено вторинне м'якшення історично твердих задньоязикових та фарингального приголосних: *wykine* [4, с. 83], *wykinuw het* [4, с. 103], *pohibaty* [4, с. 85], *sobaki, podarunki* [4, с. 36], *bratyki* [3, с. 240], *konyki* [3, с. 241], *w nyżki, bojareńki* [3, с. 248], *toroczki rwut' sia* [4, с. 70], *za powodońki* [3, с. 277], *sziepki* [4, с. 84], *do pasiéki* [4, с. 87], *chustki* [3, с. 240], *z rutki* [3, с. 245], *dohanońki, nesławońki* [3, с. 247], пор.: «*Ladaszcze хоч у w wodu wpade, to ne zhyne, bo świataja woda nazad wykine*» [4, с. 83].

У фольклорних текстах із Холмщини широко відображено регулярність перезвуку [’а] > [’е] під наголосом. У різних словоформах його найчастіше виявлено після передньоязикових, зокрема й шиплячих, які в цьому ареалі зберігають історичну м’якість: *czies* [3, с. 327], *pomesziéla* [4, с. 131], *za sziepońku* [4, с. 46], *wuziewsia* [4, с. 48], *žiéty, wziéty* [4, с. 66], *porosietko* [4, с. 70], *diwczieíta* [4, с. 70], *mynieje* [4, с. 80], *chiesto* [4, с. 81], *dusie* [4, с. 80], *ne zawiéże* [4, с. 84], *dusie, w hołysie, diédku* [4, с. 86], *żytie* [4, с. 96], *pjenyj* [4, с. 97], *tele* [4, с. 121], *pozycziéla buła* [4, с. 137], *sed’* [3, с. 272], *podiekuj* [3, с. 290], *wzieto* [3, с. 328], *zietieńko* [3, с. 341], пор.: «*Na[w]et kotowy ohona ne zawiéże*» [4, с. 84], «*Jomu za sziepońku szandyczku nasadyła, ja jomu do boku onuczyszczе wczepyla*» [4, с. 46], «*Poszła polka w pole žiéty, zabuła sia serpa wziéty; chlyb wziéla, serp zabuła, tak że polka w domu buła*» [4, с. 66]. Виявлено наслідки підвищення і звуження артикуляції наголошеного [а] після м’яких приголосних (у тому числі історично м’яких шиплячих) до [і]: *prohanije* [4, с. 63], *djik, ne žiłuje, ne rozhanije, hridku* [4, с. 81], *psicza łapa* [4, с. 83], *wziwszy, hridky* [4, с. 85], *za czjis* [4, с. 97], *szirpajut’* [4, с. 97], *spanji* [4, с. 106], *pryhanije* [4, с. 117], *pryjniw* [4, с. 119], *wyhanily* [4, с. 126], *wziw sia* [4, с. 137], *z desitku* [4, с. 228], *zawizanyj* [3, с. 303], *marszjiłka* [3, с. 331], *zitia* [3, с. 341], пор.: «*Djik ne žiłuje popa – [i]no žiłuje sebe sam*» [4, с. 81], «*Ej kure, kure, ne pijte rano, pryjchav marszjiłka z woszcza ne rano*» [3, с. 331], «*Sywyj hołubońku, sédysz na dubońku; prohanije maty syna z korcmy do domońku*» [4, с. 63]. Спорадично зафіксовано звук із нижчою артикуляцією – [и] (графічно – [y]): *szypka* [3, с. 342], *hlynu ja na wodu* [4, с. 26], пор.: «*Na nim szypka hoża, jak czerwona róža*» [3, с. 342].

Подібне підвищення і звуження артикуляції [’а] засвідчено й у позиції без наголосу, як-от: *lihaj* [4, с. 38], *doraily jmu* [4, с. 133], *z pradinieczka* [3, с. 272], пор.: «*A ja w pecu nie palyła i weczery nie waryła. A néma szczo weczery, lihaj burlak i tak spaty*» [4, с. 38]. Можливо, цей же процес підтримує збереження давнього закінчення в іменниках середнього роду на *-ье: *na polowanie* [4, с. 105], *zile* [4, с. 108], *korinie, zbiże* [4, с. 130], *powiwanie, pokrywanie* [3, с. 249], *za hodowanie* [3, с. 324], *zawuywanie, prykrywanie* [3, с. 345].

Словоформа *Jewdocho* [4, с. 44] може відображати натомість не так процес заступлення [ʼa] > [ʼe], як збереження давньої звукової структури кореневої морфеми, пор. гр. *Εὔδοξία*, пор. у фольклорному контексті: «*Pójdę Jewdocho zo tnoju, będziesz w moji matiónki słuhoju*» [4, с. 44].

Помічено підвищення і звуження артикуляції ненаголошеного [e], наслідком чого стає заступлення його звуком [и] (графічно – [y]): *pod czyrwonoju* [4, с. 39], *nyta* [4, с. 41], *czyrwone* [4, с. 49], *prystoły* [4, с. 56], пор.: «*De sama pała, cerkowcia stała, oj tam na dołyné, de hrudi pały, prystoły stały, oj tam na zelenój*» [4, с. 56].

Підвищення та звуження артикуляції ненаголошеного [e] може бути ще більш виражене – аж до [i]: *na koliso* [4, с. 86], *miczom* [3, с. 310], пор.: «*Tretiaja żiónka, to wże jak tretiaja woda na koliso*» [4, с. 86].

Активно відображено й розвиток у кінці слова та перед твердим приголосним голосного [e] незалежно від його походження в [o]; цей процес супроводжує збереження м'якої вимови більшості передньоязикових: *witior* [4, с. 10], *ne wynion* [4, с. 45], *wyszniowuj* [4, с. 65], *tanciwaty* [4, с. 69], *z kowalowym* [4, с. 69], *popod wiszniowym* [3, с. 277], *zastelonaja* [3, с. 325], *wnesiono, postawiono* [3, с. 340], *zelone* [3, с. 360], пор.: «*Horońkoju witior wije, dołynoju trawa szumyt'*» [4, с. 10]. Натомість відхилення від закономірності переходу ненаголошеного [e] в [o] перед твердим приголосним засвідчено у формі *ne czernijut'* [3, с. 303], пор.: «*W koło swatkowie w koło, na marszjilońce hoło. Panczoszky ne belijut' czerewyczky ne czernijut'*» [3, с. 303].

У холмських говірках, за опрацьованими свідченнями, вживані архаїчні форми без розвитку в ненаголошеній позиції [o] > [y]: *ne kowała* [3, с. 306], *wojowaty* [4, с. 10], *rabowaty* [4, с. 54], *szanowaty, hodowała* [4, с. 67], пор.: «*Oj ja wsi łuhu obletała, z medianych riczok ne puwała [pijała] w wyszniowych sadońkach ne kowała*» [3, с. 306]; [o] > [a]: *bohataja* [4, с. 35], *kołaczy* [4, с. 43], пор.: «*Ubohaja diwczyñońka poszła w pole żaty, bohataja, choroşzaja do korczmy hulaty. Ubohaja diwczyñońka staju dożynaje, bohataja, choroşzaja kwarty dopywaje*» [4, с. 35].

Кореневий вокалізм лексеми типу *łyżoczki* [3, с. 350], на думку Ю. Шевельова, може бути наслідком змішання форм *лъжьска* та *лъжиця* (друга словоформа могла дати **łyżycja* (поряд із **ilżycja*)) або ж такі форми могли перебрати у з дієслова *ługати*. Менш імовірним є вплив пол. *łyżka*, бо й у самій цій мові така форма є нерегулярною, а на південному заході Польщі та в північнокашубських говірках зберігається сподіваний варіант *leżka* [2, с. 587–588], пор. у фольклорному контексті: «*Podiekujmy swatońkowe, bojarowe, Hospodu Bohu, gospodarowy i gospodyni za toj pyszny obid. Szo mi buli za obrusy – to wse bileńkéjé, za chliby – to wse pszenycznéjé, za kuboczki – to wse zólotéjé, za łyżoczki – wse cynowéjé*» [3, с. 350].

Висновки. Проведений аналіз фонетичних особливостей говірок Холмщини на матеріалі фольклорних текстів, записаних Оскаром Кольбергом, засвідчив їхню складну та архаїчну структуру, яка відображає як загальноукраїнські, так і певні західноукраїнські та периферійні явища. Зафіксовано значну варіативність на місці етимологічних *o та *e в новозакритих складах. Широко відображено регулярність перезвуку [’a] > [’e] під наголосом після передньоязикових приголосних (*czies, diwczéła, romesziéła*). Крім того, виявлено підвищення і звуження артикуляції [a] після м’яких приголосних до [i] (*djik, hridku*).

Записи, датовані XIX століттям, слугують унікальним знімком (зрізом) мовної ситуації в регіоні на час їх фіксації. Вони дозволяють реконструювати архаїчні фонетичні риси говірок, які згодом могли бути втрачені або модифіковані. Фольклорні записи фіксують живе, автентичне мовлення носіїв, що створює лінгвістичний портрет регіональної етнічної групи. Аналіз мови фольклору (пісень, казок, прислів’їв) дозволяє вивчати не лише фонетику, а й узаємозв’язок мови, культури та світогляду мешканців Холмщини, роблячи ці тексти важливим елементом національної культурної спадщини й відкриваючи **перспективи** для подальших глибоких філологічних студій.

Література:

1. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова. Київ: Наукова думка, 1987. 245 с.
2. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків: Акта, 2002. 1054 с.
3. Kolberg O. *Dzieła wszystkie*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1964. T. 33: Chełmskie. Cz. 1. XII + 372 s.
4. Kolberg O. *Dzieła wszystkie*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1964. T. 34: Chełmskie. Cz. 2. X + 265 s.

References:

1. Yermolenko, S. Ya. (1987). *Folklor i literaturna mova* [Folklore and the Literary Language]. Kyiv: Naukova dumka. 245 p. [in Ukrainian].
2. Shevelov, Yu. (2002). *Istorychna fonolohiya ukrayinskoyi movy* [Historical Phonology of the Ukrainian Language]. Kharkiv: Akta. 1054 p. [in Ukrainian].
3. Kolberg, O. (1964). *Dzieła wszystkie*. T. 33: Chełmskie. Cz. 1 [Complete Works. Vol. 33: Chełmskie. P. 1]. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza. XII + 372 p. [in Polish].
4. Kolberg, O. (1964). *Dzieła wszystkie*. T. 34: Chełmskie. Cz. 2 [Complete Works. Vol. 34: Chełmskie. P. 2]. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza. X + 265 p. [in Polish].